

Innst. S. nr. 225

(2004-2005)

Innstilling til Stortinget fra sosialkomiteen

Dokument nr. 8:64 (2004-2005)

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene John I. Alvheim og Harald T. Nesvik om endringer i bioteknologiloven som åpner for preimplantasjonsdiagnostikk og forskning på befruktede egg

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til endringer i lov om humanmedisinsk bruk av bioteknologi som åpner for begrenset bruk av preimplantasjonsdiagnostikk og forskning på overtallige befruktede egg i tråd med Dokument nr. 8:64 (2004-2005), senest innen utgangen av 2005."

Som bakgrunn for forslaget viser forslagsstillerne til at Odelstinget høsten 2003 behandlet Innst. O. nr. 16 (2003-2004) til Ot.prp. nr. 64 (2002-2003) om lov om medisinsk bruk av bioteknologi m.m. (bioteknologiloven). Det redegjøres i dokumentet for hva som var foreslått i Ot.prp. nr. 64 (2002-2003) med hensyn til preimplantasjonsdiagnostikk, og for de forslag som ble fremmet i Innst. O. nr. 16 (2003-2004). Forslaget som ble vedtatt, innebar at preimplantasjonsdiagnostikk bare kan gjøres i spesielle tilfeller ved alvorlig, arvelig kjønnsbundet sykdom uten behandlingsmuligheter (§ 2-14).

Det vises videre til at det våren 2004 i forbindelse med behandlingen av Dokument nr. 8:41 (2003-2004) ble vedtatt en endring i loven §§ 2-4 og 2-14 som gjorde det mulig for en dispensasjonsnemnd å gi tillatelse til genetisk undersøkelse av befruktede egg.

Forslagsstillerne mener det nå er flertall i Stortinget for en endring av loven § 2-14 slik at det blir tillatt med begrenset bruk av preimplantasjonsdiagnostikk, og de mener at en naturlig konsekvens av en slik endring i

loven vil være en endring i loven § 3-1 om forskning på befruktede egg.

Forslagsstillerne viser til at metoder for befruktning utenfor kroppen som benyttes i dag, bygger på forskning på befruktede egg, og mener det er inkonsekvent å forby forskning på befruktede egg når en tar i bruk behandlingsmetoder som er utviklet på bakgrunn av slik forskning.

Forslagsstillerne viser videre til den betydning kunnskap basert på forskning på stamceller fra befruktede egg vil ha for behandling av en rekke alvorlige sykdommer. Det understrekes at slik forskning bare må skje på overtallige egg, og at det må være forbud mot å framstille befruktede egg til forskningsformål.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bjarne Håkon Hanssen, Britt Hildeng, Asmund Kristoffersen og Gunn Olsen, fra Fremskrittspartiet, lederen John I. Alvheim og Harald T. Nesvik, og fra Sosialistisk Venstreparti, Olav Gunnar Ballo og Sigbjørn Molvik, vil peke på at endringer innen bioteknologiområdet skjer meget raskt. Forskningen gir ny kunnskap og ny innsikt som gir grunnlag for nye problemstillinger, men også svar på tidligere uløste spørsmål. Flertallet viser til at forskningen innen bioteknologi gir store forhåpninger til bedre medisinsk behandling og forhåpninger til å kunne behandle sykdommer som til nå har vært vurdert som uhelbredelige. Flertallet legger vekt på at norsk forskning skal ha så gode rammebetingelser at den kan være på høyde med internasjonal forskning på dette området og på den måten bidra til kunnskaps- og metodeutvikling på det biomedisinske området. Flertallet understreker betydningen av at bioteknologiloven legger til rette for en slik forskning innenfor etisk forsvarlige rammer.

Flertallet viser til at det bare er ett og et halvt år siden bioteknologiloven ble behandlet av Stortinget, og

at det allerede har vært nødvendig med justeringer. Flertallet viser i den forbindelse til at det våren 2004 ble åpnet for at en dispensasjonsnemnd skal kunne gi tilatelse til genetisk undersøkelse av befruktede egg.

Flertallet mener dette er et uttrykk for at både kunnskap og holdninger til spørsmål knyttet til medisinsk bruk av bioteknologi er i stor endring, og at det derfor vil være behov for en løpende vurdering av ulike deler av loven sett i lys av den teknologiske utviklingen og endringer i lovverk og praksis i andre land.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet viser til at forslagsstillerne foreslår at bioteknologiloven endres slik at det åpnes for begrenset bruk av preimplantasjonsdiagnostikk og forskning på overtallige befruktede egg. Disse medlemmer er enig i dette. Disse medlemmer vil imidlertid peke på at også andre deler av bioteknologiloven bør vurderes på nytt sett i lys av ny kunnskap, nye medisinske metoder og ny teknologi. Disse medlemmer viser bl.a. til metodeutviklingen innen assistert befruktning. Disse medlemmer mener derfor det er behov for en bredere gjennomgang av bioteknologiloven, og ber om at Regjeringen legger frem forslag til endringer så snart som mulig i neste stortingsperiode.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at forslagsstillerne ber om at Regjeringen senest innen utgangen av 2005 skal endre bioteknologiloven og åpne for begrenset bruk av preimplantasjonsdiagnostikk og forskning på overtallige befruktede egg. Disse medlemmer viser til at Sosialistisk Venstreparti på sitt landsmøte vedtok et nytt arbeidsprogram for perioden 2005-2009, der landsmøtet vedtok å åpne for preimplantasjonsdiagnostikk og forskning på overtallige befruktede egg.

Disse medlemmer vil påpeke at arbeidsprogrammet danner grunnlaget for Sosialistisk Venstrepartis politiske målsetninger for kommende stortingsperiode. Sosialistisk Venstreparti vil følge opp landsmøtevedtaket i forbindelse med den planlagte revisjonen av bioteknologiloven, men disse medlemmer støtter ikke en isolert lovendring kun knyttet til de to nevnte forhold, og ønsker i stedet at endringene tas i forbindelse med den planlagte revisjonen av bioteknologiloven.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Beate Heieren Hundhammer, Bent Høie og Elisabeth Røbekk Nørve, fra Sosialistisk Venstreparti, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund og Per Steinar Osmundnes, og fra Senterpartiet, Ola D. Gløtvold, vil påpeke at en gjennomgang av bioteknologiloven krever innhenting av faglige vurderinger, normale høringsrunder og en generelt faglig forsvarlig saksbehandling. Flertallet er opptatt av at disse prosedyrene skal ivaretas også i forbindelse med kommende revisjon, og ser at dette ikke muliggjør at lovendringen skal finne sted allerede innen utgangen av 2005, slik forslagsstillerne tar til orde for.

I tillegg kommer at de prosesser som skal igangsettes som ledd i å revidere bioteknologiloven, etter flertallets syn først bør igangsettes etter stortingsvalget kommende høst. Det er dermed etter flertallets syn rimelig at arbeidet med en revisjon av bioteknologiloven først starter høsten 2005, noe som innenfor rammene av en forsvarlig saksbehandling umuliggjør at loven skal kunne endres allerede innen utgangen av 2005.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti er imidlertid opptatt av at den revisjonen som skal finne sted, skjer så raskt dette rent praktisk lar seg gjøre i kommende stortingsperiode, men innenfor en tidsramme og en behandlingsmåte som sikrer at dette skjer på en faglig og politisk forsvarlig måte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til revidert bioteknologilov og i den forbindelse åpne for begrenset bruk av preimplantasjonsdiagnostikk og forskning på overtallige befruktede egg. Et forslag til revidert lov bes fremmet så tidlig som mulig i neste stortingsperiode."

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at Stortinget i denne perioden har behandlet en stortingsmelding om evaluering av bioteknologiloven. I forkant av utarbeidelsen av stortingsmeldingen ble det gjennomført et omfattende evalueringsarbeid, og det ble gjennomført viktige prosesser for å involvere folk fra ulike deler av samfunnet i debatten. I bioteknologiloven møtes grunnleggende etiske spørsmål og kompliserte vitenskapelige problemstillinger. Etter dette flertallets syn er det derfor viktig at brede demokratiske prosesser legger grunnlaget for de grensene Stortinget setter opp for vitenskapen på dette området. Alternativet er å la disse spørsmålene bli avgjort i diskusjonen mellom forskerne selv.

Evalueringen av loven som ble behandlet i St.meld. nr. 14 (2001-2002) og Innst. S. nr. 238 (2001-2002) var resultat av en evaluering etter at daværende lov hadde hatt en virketid på 5 år.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at gjeldende lov har hatt en svært kort virketid, og slik disse medlemmer oppfatter det, har det ikke fremkommet opplysninger om at det har vært noen endringer i metoder og vitenskapelig status som rokker ved det som var kunnskapsgrunnlaget for Stortinget da gjeldende lov ble vedtatt. Disse medlemmer viser også til at begrunnelsene for stortingsflertallet i forbindelse med behandlingen var knyttet til grunnleggende prinsipielle standpunkt og verdisyn. Så hvis Stortingets

flertall har andre synspunkter nå, så må det være knyttet til at partier har endret sine prinsipielle standpunkt.

Det er bakgrunnen for at disse medlemmer mener at en ny evaluering av loven ikke bør komme før etter fem års virkeperiode, slik Stortinget vedtok i forbindelse med behandlingen av Innst. O. nr. 16 (2003-2004):

"Stortinget ber Regjeringen etter fem års praktisering av den nye bioteknologiloven evaluere loven og dens virkeområde."

Disse medlemmer viser til at forslaget åpner for forskning på befruktete egg. Flertallet begrunnet det gjeldende forbudet i Innst. O. nr. 16 (2003-2004) med at

"Forskning på befruktete egg er etter dette flertallets syn problematisk fordi det gjør liv til et middel i stedet for et mål i seg selv."

Disse medlemmer kan ikke se at det i det siste året har skjedd en utvikling som rokker ved dette grunnleggende verdistandpunktet. Disse medlemmer vil også vise til at Regjeringen gjennom tre statsbudsjett har fulgt opp flertallets ønske om å prioritere forskning på adulte stamceller som et alternativ. På den måten kan Norge bli et foregangsland på en forskning som kan være like lovende, men som ikke innebærer de samme etiske dilemma.

Disse medlemmer vil også vise til at selv om stortingsflertallet åpnet opp for en begrenset bruk av preimplantasjonsdiagnostikk etter nemndbehandling i forbindelse med Innst. O. nr. 71 (2003-2004) ("Mehmet-saken"), så var dette knyttet opp til behandling i utlandet. Flertallet slo fast i Innst. O. nr. 16 (2003-2004) at behovet for en slik behandling vil være svært begrenset, og at det ikke er et faglig grunnlag for å bygge opp denne kompetansen i Norge. Disse medlemmer mener at dette fortsatt er gjeldende.

Disse medlemmer viser til Innst. S. nr. 238 (2001-2002) der flertallet begrunnet hovedregelen om forbud mot preimplantasjonsdiagnostikk slik:

"Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, mener at en åpning for preimplantasjonsdiagnostikk vil kunne innebære vektlegging av spesielle egenskaper hos fosteret, altså i praksis en sortering ut fra definerte kriterier. Flertallet ønsker ikke å tilrettelegge for en slik sortering, idet flertallet mener at en slik sortering allerede før implantasjon over tid også vil påvirke den allmenne holdningen til fødte individer ut fra egenskaper.

Komiteen merker seg at Norges Handikapforbund har gått mot at preimplantasjonsdiagnostikk tas i bruk ut fra argumentasjonen om at dette bidrar til en sortering av individer ut fra egenskaper."

Disse medlemmer mener at denne begrunnelsen står seg like godt i dag, og vil understreke at begrepet "alvorlig arvelig sykdom" er svært vanskelig å avgrense. Et eksempel på dette er den positive utviklingen som kontinuerlig skjer for behandlingen av sykdommen som var bakgrunnen for siste endring i bioteknologiloven ("Mehmet-saken"). Dette viser at de avgrensningene som Stortingets flertall tidligere sto for i forbindelse med Innst. O. nr. 16 (2003-2004) er blitt bekreftet:

"Flertallet mener at begrepet alvorlig arvelig sykdom kan være vanskelig å avgrense, og tilstander som tidligere var uforenlig med liv, kan gjennom ny viten og nye behandlingsmetoder over tid innebære bedre leveutsikter. Flertallet mener derfor at det er viktig å trekke en skarp grense for hvilke tilstander som skal kunne undersøkes, for å unngå at metoden brukes til seleksjon av gitte egenskaper som både er forenlig med liv, og som vil kunne behandles."

Disse medlemmer mener at den norske bioteknologiloven bygger på føre var prinsippet og en oppfatning om at demokratiske prosesser skal sette opp de etiske grensene for vitenskapen på dette området. Det vil alltid være enkeltland som ikke setter opp slike grenser, og dermed vil det internasjonalt foregå forskning som bryter med grunnleggende etiske prinsipper.

På denne bakgrunn foreslår disse medlemmer å avvise forslaget.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet:

Dokument nr. 8:64 (2004-2005) - forslag fra stortingsrepresentantene John I. Alvheim og Harald T. Nesvik om endringer i bioteknologiloven som åpner for preimplantasjonsdiagnostikk og forskning på befruktete egg – avvises.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen viser til dokumentet og merknadene og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til revidert bioteknologilov og i den forbindelse åpne for begrenset bruk av preimplantasjonsdiagnostikk og forskning på overtallige befruktete egg. Et forslag til revidert lov bes fremmet så tidlig som mulig i neste stortingsperiode.

Oslo, i sosialkomiteen, den 2. juni 2005

John I. Alvheim
leder

Britt Hildeng
ordfører

